

ului român. Indicațiile bibliografice din note, deși susceptibile de substanțiale completări, constituie totuși un punct de plecare solid pentru cei care ar vrea să continue a se documenta în această direcție.

După ce arată că «formarea celor două popoare, etnogeneza lor s-a dezvoltat paralel și sub influențe reciproce» prof. D. Radojičić constată că numai de două ori în cursul istoriei lor rominii și sîrbi au fost puși în situația de a lupta unii contra altora, dar atunci inițiativa nu le-a aparținut lor: prima dată în bătălia de la Velbujd (1330) Ștefan Dușan zdrobind coaliția bulgaro-bizantină, întâlnește ca aliați ai acesteia și pe romini («Basarab Ivanco» este amintit în Zaconice printre cei învinși cu acest prilej). A doua oară, la Rovine (1394; autorul dă 1395), knezii Ștefan Lazarevici, Marco Kralievici și Constantin Dejanovici, vasali ai turcilor, sînt siliți să lupte împotriva lui Mircea cel Bătrîn. Konstantin Kostenetki, în «Viața lui Ștefan Lazarevici» relatează că înaintea bătăliei Marco Kralievici i-a spus lui Ștefan Lazarevici: «Rog pe Dumnezeu să ajute creștinilor; eu aș vrea să fiu primul între morți în această luptă». Ceea ce s-a și întimplat. Mai târziu, knezul Ștefan Lazarevici a avut relații prietenești cu Mircea cel Bătrîn.

În prezentarea relațiilor sirbo-române autorul se oprește la următoarele aspecte: 1. legăturile de rudenie dintre familiile domnitoare, legături care în cadrul realităților medievale constituiau de fapt relații politice și aveau repercursiuni culturale importante; 2. Relațiile culturale (cea mai mare parte din articol se referă la ele); 3. Încercări de colaborare în lupta antiotomană.

Pentru cele dintîi sînt amintite căsătoria lui Ștefan Uroș, fiul lui Ștefan Dușan, cu Ana, fiica lui Nicolae Alexandru Basarab (care a supraviețuit soțului și s-a călugărit, pare-se, cu numele Elena) și mai ales căsătoria Elenei, fiica ultimului despot sîrb Iovan Brancovici cu Petru Rareș. Sînt citate inscripțiile de pe bisericile moldovenești unde Elena apare ca fiica lui Iovan Brancovici și se relatează, după Gr. Ureche, episodul cu scrisoarea de desvinovățire către sultan pe care i-ar fi compus-o lui Rareș soția sa. Se amintește rolul ei în politica țării și faptul că fiica sa, Roxanda, a fost soția lui Al. Lăpușneanu, în care calitate a ajutat mănăstirea sirbească Mileșava.

Cum era și firesc, relațiile culturale sînt cel mai larg înfățișate, începînd cu Nicodim de la Tismana, despre care se dau știrile cunoscute, cu bibliografia la zi (p. 15—16). Este menționat Grigore Țamblac care a fost și egumen la mănăstirea Deceani și care prin activitatea sa «aparține vechilor literaturii bulgară, română, sîrbă și rusă» (p. 16). Amănunțit sînt indicate numeroasele știri de istorie rominească cuprinse în analele sirbești (p. 16—17) și este amintită prezența știrilor de istorie sîrbă din istoriografia veche rominească. Se arată că în a doua jumătate a secolului al XV-lea scriitorul sîrb de origină bizantină Dimitrie Cantacuzin a scris o scurtă notă geografică referitoare la «Zemalja Dakija» (Țara Daciei), aflătoare într-un codice alături de o altă scriere similară, a lui Macarie egumen la Hilandar. În acesta, autorul vede cu bune temeiuri pe fostul tipograf din Țara Românească.

Un moment plin de semnificații este acela cînd «Țărița Mara» (fiica lui Gheorghe Brancovici și soția sultanului Murad II) transmite responsabilitatea ocrotirii străvechii ctitorii a Nemanișilor, lui Vlad Călugărul (1485—1496) devenit astfel «ultimul ctitor» al Hilandarului. Într-adevăr, e oarecum simbolul trecerii moștenirii politice și culturale a civilizației medievale sirbești, curmată de turci, asupra rominilor, care o vor primi ca un element esențial în sinteza politică și culturală realizată în epoca lui Radu cel Mare și Neagoe Basarab. Prezența sîrbilor între exponenții acestei sinteze este înregistrată în persoana mitropolitului Țării Românești, Maxim, (numele de călugărie al ultimului deținător al titlului de despot-George Brancovici) despre care se amintesc datele esențiale, știute, și mai ales a tipografului Macarie, a cărui activitate în Țara Românească este înfățișată pe larg. Datorită cercetărilor proprii, autorul aruncă o lumină nouă asupra lui Macarie, concluziile sale fiind prezentate aici succint, pe baza unor materiale publicate anterior. Macarie a scris, în calitate de egumen al Hilandarului, o foarte interesantă descriere a «Țărilor Dacie» (p. 20—21; cercetările savantului sîrb, însoțite de reproducerea manuscrisului lui Macarie, la D. Mioc, *Date noi cu privire la tipograful Macarie*, în «Studii», XVII, 1963, p. 429—440). Influența sirbească este vizibilă și în *Învățăturile lui Neagoe Basarab* («Vidov dan» și alte elemente lexicale sirbești).

După Sîrcu, autorul relatează în continuare despre «Viața Sfîntului Nicolae Sofiski», sfînt care a trăit în a doua jumătate a secolului XVI și în a cărui biografie se reflectă realități din Țara Românească (p. 23—24). Se amintește despre Božidar Vuković (lipsește însă Dimitrie Liubavici!).

Două pagini sînt rezervate colaborării în lupta antiotomană în cadrul coaliției antiotomane create la sfîrșitul secolului XVI și începutul secolului XVII. Autorul se referă la activitatea patriarhului de Peč, Iovan, la legăturile acestuia cu vărul său care era mitropolitul Țării Românești și insistă asupra răscoalei din Banat din anul 1594. Conducătorul răscoalei,